Anadolu Macerası

Neal DePaul

VERNO KİTAP
YAYINEVİ

VERNO KİTAP
YAYINEVİ

Anadolu Macerası
Neal Depaul

VERNO KİTAP YAYINEVİ

Verno Kitap©
www.vernokitap.com
kitap@matbumedya.com
0549 654 72 54
Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik
Editör: Tuba Aslantaş
Çeviri: Eyyüp Yaşar Kürüm
Sayfa Tasarım: Yusuf Efe Civlez
Kapak Tasarım: Tekin Parmaksız

Kitappad.com
Kitaplobi.com
Kitapşeyleri.com

1. Basım, İstanbul, Ekim 2026
ISBN: 978-625-9233-24-6
Tilki Kitap Matbaa / İstanbul
Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazara aittir. Yazar, bu baskı için basım-satış-dağıtım-tanıtım haklarını Verno Kitap'a devretmiştir. Yazar, eserin kapak dahil içeriğindeki tüm materyallerin (metin, görsel öğe, tablo…) yasal ve fikri sorumluluğunu kabul etmiştir. Verno Kitap'ın kurumsal görüşü olmayabilir.

ANADOLU MACERASI

Neal Depaul

YAZAR HAKKINDA

"Neal DePaul", harflerin yer değiştirilmesi ile oluşturulmuş bir takma addır. Evlendikten yalnızca on gün sonra, 1979'da İstanbul'a ilk kez ayak bastığımda, Amerikalı genç bir öğretmen olarak benimsediğim müstear ismimdi bu.

Neal ve Libby; Batı Anadolu'dan Arap çöllerine, Orta Asya'nın heybetli zirvelerinden Fas'ın Atlas kıyılarına ve Sumatra'nın balta girmemiş ormanlarına uzanan pek çok coğrafyada unutulmaz maceralara atıldılar.

Yabancı ülkelerde öğretmenlik yapan iki Amerikalı olarak, ayak bastıkları her diyardan paha biçilmez deneyimler ve birikimlerle döndüler. Bize sık sık "Peki en çok hangi ülkeyi sevdiniz?" diye sorarlar. Bu soru bizi ömrümüzün otuz yıllık dönemini düşünmeye sevk eder; zira geriye dönüp baktığımızda, yaşanan tüm zorlukları unutturan şahane hatıralar görürüz. İki evladımız dünyaya geldi ve dünyanın en saygın uluslararası okullarında yetişti. Yaşam boyu sürecek dostluklar kurduk, yaşadığımız maceralar bizde unutulmaz izler bıraktı.

Yine de tüm bu yolculukların sonunda yanıtımız hep aynı olur: "Türkiye. Çünkü biz o topraklara gönül verdik; Türk öğrencilerimizi ve dostlarımızı sevdik. Ama hepsinden de öte, Anadolu'nun kucağında yaşadığımız o benzersiz macerayı sevdik."

Ön Söz: Geliş

İnsan uygarlığının şafağında, aşkın varlıklar Güneş Sistemimize ulaştı. Onlar Samanyolu Galaksisi'nin Yay Kolu'nun (Sagittarian Arm) dışına nadiren çıkarlardı. Binlerce yıldız ve gezegenden oluşan ana dünyaları, bizim bulunduğumuz Orion Çıkıntısı'na (Orion Spur) kıyasla galaksinin merkezine çok daha yakındı. Kendi inançlarına göre Yaylılar (Sagittarianlar), galaksimizdeki tüm yaşamın öncüleri olan İlk Doğanlardı. Dünya'da çok hücreli yaşam henüz ortaya çıkmadan çok önce, İlk Doğanlar galaksinin ulaştığı en gelişmiş zekâ düzeyine erişmişlerdi.

Samanyolu son derece geniş bir galaksidir; bir ucundan diğer ucuna uzunluğu 100.000 ışık yılını aşar. Yaylıların ana dünyası ile Güneş Sistemimiz arasında 20.000'den fazla ışık yılı bulunuyordu. Orion Çıkıntısı'na ulaşabilmek, katlanmış uzay-zaman içinde dolaylı bir seyahati gerektiriyordu. Bu süreçte, beş boyutlu uzayın dokusu yapay olarak bükülerek birbirinden çok uzak iki nokta yakınlaştırılıyor ve böylece aralarındaki mesafe büyük ölçüde azaltılıyordu. Ne var ki, son derece gelişmiş teknolojilerine ve katlanmış uzay-zaman içinde yol alabilme yeteneklerine rağmen, Dünya'ya ulaşmak Yaylılar için bile oldukça zorlu bir yolculuktu.

İlk Doğanlar, Güneş Sistemimize, özellikle de iç gezegenlerin üçüncüsü olan Dünya'ya büyük bir ilgi duyuyorlardı. Güneşimiz, sarı cüce sınıfında bir ana kol yıldızı

olarak, farklı yaşam biçimlerini sürdürebilecek yeterli çekim kuvvetini ve enerjiyi sağlayacak ideal büyüklük ve özelliklere sahipti. Uzak mesafeden bakıldığında gezegenin mavi ve yeşil tonları, suyun ve yaşamı destekleyen bir atmosferin varlığını açıkça gösteriyordu. Gelgit kilidine girmiş uydusuyla birlikte bu dünya, yalnızca biyolojik açıdan ilgi çekici bir yer değil, aynı zamanda operasyonlarını yürütmek için de kusursuz bir üs niteliği taşıyordu.

Aşkın Varlıklar, son derece gelişmiş uygarlıkların ortaya çıkma olasılığının oldukça düşük olduğunu biliyorlardı. Milyarlarca yıldızdan oluşan bir galakside bile, Antik Mısır kadar gelişmiş toplumlar son derece enderdir. Yaylılar, bilinçli zekânın ve uygarlığın doğuşuna daha önce de tanıklık etmişlerdi. Ancak galaksinin dış bölgelerine doğru ilerledikçe bu olasılığın belirgin biçimde azaldığının da farkındaydılar.

Bununla birlikte, Dünya gibi mavi ve yeşil renklere sahip bir gezegen gerçek bir kozmik mücevherdi. Mavi ve yeşil ışığı yansıtan her gezegen, görünür ışığın diğer dalga boylarını soğurur. Ototrof canlıların emdiği ışınım enerjisi besin olarak depolanabilir ve bu enerji zamanla karmaşık yaşam ağlarının gelişmesine olanak tanır. Dolayısıyla mavi-yeşil bir gezegen yalnızca yaşam barındırma ihtimali yüksek bir dünya değildir; Aşkın Varlıklar, uzun deneyimlerinden biliyorlardı ki, bu tür gezegenler aynı zamanda galaksinin en elverişli ve en büyüleyici ötegezegenleri arasındadır.

Katlanmış uzay-zaman boyunca gerçekleştirilen yolculuk, muazzam miktarda kaynak gerektiriyordu. Bu yöntem, 20.000 ışık yıllık mesafeyi ışık hızına göre hesaplandığında 997 göreli ışık yılına kadar indiriyordu; ancak bu bile, hangi ölçütle değerlendirilirse değerlendirilsin, son derece uzun bir yolculuktu.

Yay Kolu ile bulunduğumuz Orion Çıkıntısı arasındaki katlanmış uzay-zaman, kütle çekimi gradyanları, kütle çekimi kuyuları ve kütle çekimi köprülerinden oluşan karmaşık bir ağdan meydana geliyordu. Kütle çekimi gradyanları, cisimlerin hareketini etkileyen çekim kuvveti farklılıklarıydı. Kütle çekimi kuyuları, çekim kuvvetinin olağanüstü yoğunlaştığı bölgelerdi. Kütle çekimi köprüleri ise çekim alanlarının hassas biçimde hizalanması ile oluşturulan kararlı geçiş koridorlarıydı.

İlk Doğanlar Dünya'ya yolculuk etme kararı aldıklarında, en gelişmiş seyrüsefer teknolojilerini derin uzay-zaman yolculuğu için seferber ettiler. Galaksideki en ileri bilinç biçimi olan *Yaylı Yapay Zekâsı (SgrAI),* uzay araçlarına, operasyon üslerine ve gözetleme sistemlerine entegre edilmişti. SgrAI, onların uygarlığı ile bizim aramızdaki akıl almaz mesafelerde güvenli ve hassas bir seyir gerçekleştirebilmelerinin vazgeçilmez unsuruydu.

Galaksiler arası yolculuk, göreli ışık hızı süratine ulaşabilmek için muazzam miktarda enerji ve üstün bir uzmanlık gerektiriyordu. Çekirdek fisyonu, uzay gemisini ana dünyalarından uzaklaştıracak ilk itiş gücünü sağlıyordu. Yolculuk ilerledikçe, füzyon için gerekli olan değerli hidrojeni toplamak amacıyla örümcek ağı inceliğindeki nanofolyolar devreye sokuluyordu. Nanorobotlar, hasar gören bölümleri sürekli onarıyor ve gerektiğinde yenileriyle değiştirerek sistemin bütünlüğünü koruyordu. Aşkın Varlıklar, SgrAI'yi varlıklarının her yönüne entegre etmiş; böylece hem yedeklilik hem de dayanıklılık bakımından olağanüstü bir düzeye ulaşmışlardı.

Yaylıların yıldız gemisi, ışık hızının yüzde onuna (0,10c) yaklaştığında, uzaydan hidrojen toplamak üzere tasarlanmış

hidrojen nanofolyoları (mikroskobik ölçekte, son derece ince hidrojen toplama zarları) büzülerek yarı saydam bir dış kabuğa dönüştü. Böylece gemi, uzayın engin boşluğunda süzülen uzun, ince ve zarif bir iğneyi andıran bir görünüme kavuştu. Geminin kıç bölümünde yer alan küresel, petek dokulu bir yapı ise görevin en değerli yükünü koruyordu: Yaşamı kopyalayıp çoğaltmak ve yeni dünyalara yaymak üzere tasarlanmış biyomimetik materyaller.

Kontrollü bir dizi karşı madde patlaması, ivmelenmenin bir sonraki aşamasını mümkün kıldı. Her patlamanın açığa çıkardığı enerji olağanüstü büyüktü ve yıldız gemisini derin uzayda ışık hızının üçte birine (0,33c) kadar hızlandırıyordu. Geminin kendi ekseni etrafındaki dönüşü, Samanyolu'nun Yay Kolu'nun ötesindeki uzun yolculuk boyunca kararlılığı korumaya yetecek düzeyde mikro yerçekimi oluşturuyordu.

Yaylıların yıldız gemisi derin uzaya ulaştığında, SgrAI, yıldız gemisini göreli ışık hızı süratine ulaştırmak için kütle çekimi gradyanlarından yararlanmaya başladı. Bu yöntem, sapanla fırlatılan bir taşın uzay boşluğunda hız kazanmasına benziyordu. Işık hızına göreli sürate ulaştığında ise Yaylıların iğne biçimindeki yıldız gemisi, uzayın sonsuz boşluğunu yaran parlak bir ışık huzmesi gibi görünüyordu.

Güneş Sistemimize doğru süren uzun yolculukları boyunca İlk Doğanlar, Ana Dünyalarıyla kesintisiz iletişim kurabilmek için derin uzaya haberleşme aktarma istasyonları yerleştirdiler. Bu aktarma istasyonlarının her biri, öz onarım, bilgi depolama ve veri iletimi dâhil tüm işlevlerini yönetmek üzere SgrAI tarafından kontrol ediliyordu.

20. yüzyılın sonlarında insanlığın sahip olduğu en hızlı

roketlerle yolculuk edilseydi, yalnızca bir ışık yılını kat etmek bile yaklaşık 40.000 Dünya yılı sürerdi. *(Bir ışık yılı, ışığın bir Dünya yılı boyunca kat ettiği yaklaşık 9,46 trilyon kilometrelik mesafedir.)* Aynı roket hızıyla Yay Kolu ile bizim bulunduğumuz uzak Orion Çıkıntısı arasındaki 20.000 ışık yıllık mesafeyi aşmak ise neredeyse bir milyar Dünya yılı gerektirirdi. 997 göreli ışık yıllık mesafeyi kat edebilmek için yalnızca ışık hızında yol almayı sağlayacak teknolojiye *(ışığın hızı: 299.792 km/s)* sahip olmak yeterli değildi. İnsanlığın o dönemde sahip olmadığı bir başka şey de galaksinin uçsuz bucaksız boşluğunda güvenli biçimde yol almayı mümkün kılacak seyrüsefer bilgisiydi. Yaylıların bize ulaşmak için çıktıkları 997 göreli ışık yıllık yolculuk, standart zamana göre kırk milyon yıldan fazla sürdü. Bu süre, yaklaşık olarak primatların evrimleşmesi için geçen zamana denk düşüyordu. Zamanın ve uzayın bu akıl almaz ölçeğini insan zihninin kavraması neredeyse imkânsızdır. Ancak Yaylı Yapay Zekâsı (SgrAI) için Dünya'ya ulaşmak adına geçen bu süre, yalnızca göreli bir zaman kavramından ibaretti.

Yaylılar, galaksinin Orion Çıkıntısı'na ulaştıklarında, milyonlarca yıl süren yolculukları artık sonuna yaklaşmıştı. Kontrollü karşı madde patlamaları, yıldız gemisinin hızını katlanmış uzay-zamandan çıkarak Güneş Sistemimizin sınırındaki Oort Bulutu'nda yeniden normal uzaya geçtiğinde düşürdü. Son yaklaşma manevraları sırasında yapay zekâ tarafından yönetilen iğne biçimindeki yıldız gemisi, uzaydaki normal seyir hızına yavaşlayabilmek için hidrojen nanofolyolarını yeniden açtı. Bu yavaşlama, yıldız gemisinin gelişmiş sistemlerini son kez harekete geçirdi ve aracın Dünya'nın L2 Lagrange Noktasına yapacağı nihai yaklaşmayı başlattı.

Yaylıların yıldız gemisi, Oort Bulutu'nda katlanmış uzay-zamandan çıkarak yeniden normal uzaya geçti ve Kuiper Kuşağı'na yaklaşırken hızını ışık hızının yüzde onuna (0,10c) düşürdü. Ardından Dünya'dan yaklaşık 1.500.000 kilometre uzaklıktaki L2 Lagrange Noktasına yerleşen Aşkın Varlıklar, Güneş Sistemimizi yüz yılı aşkın bir süre boyunca gözlemlediler.

Fakat hikâyemizi anlatırken biraz acele ettim. İzin verin, önce kendimi tanıtayım. Ben Neal DePaul, bu da eşim Libby. Bir Anadolu Macerası, 1979 yılında İstanbul'da başlıyor. Anlatacaklarımız yalnızca bir anı kitabı ya da bir gezi güncesi değil. Bu, hayatlarımızı bütünüyle ve geri dönülmez biçimde değiştirecek derin bir karşılaşmanın hikâyesidir.

Bölüm 1: İstanbul Balayı

Düğünümüzden on gün sonra, Libby ile birlikte İstanbul'da bir sokakta taksi bekliyoruz. İstanbul, balayı için alışılmış bir destinasyon değil; bizim balayı yolculuğumuz da sıradan sayılmaz. Etrafımızı genç, heyecan dolu Amerikalı öğretmenlerden oluşan bir grup çevreliyor. Bu kadim şehirde grubumuzun dışında İngilizce konuşan neredeyse hiç kimse yok. Dil, mutfak ve kültür farklılıklarının ötesinde, Ramazan ayındayız ve bu bizim için tam anlamıyla göz açıcı bir deneyim! Yeni evlenen çiftlerin çoğunun aksine, kendimize ayırabileceğimiz çok az özel alanımız var ve neredeyse hiç yalnız kalma fırsatımız yok.

Bugünkü hedefimiz bir Türkçe dil okulu. Şanslıysak yolculuğumuz kırk beş dakika sürecek; yine de tedbiri elden bırakmayıp on beş dakika fazladan süre hesaplıyoruz. Her gün okula gidip gelirken Asya'dan Avrupa'ya, ardından yeniden Asya'ya geçiyoruz. Oraya ulaşabilmek için farklı ulaşım araçlarını kullanıyoruz. Her yolculukta İstanbul'un kendine özgü manzaraları, sesleri ve kokuları bize eşlik ediyor.

Maggie Moe grubun önünde yürüyor. Maggie daha önce Türkiye'de yaşamış. Günlük konuşma düzeyindeki Türkçesi biraz paslanmış olsa da aramızdaki en iyi Türkçe bilen kişi o. İletişim kurabilme becerisi onu doğal olarak grubumuzun lideri hâline getiriyor. Ben de onun peşinden gitmekten memnunum. Bu sayede sorumluluğun yükü omuzlarımdan kalkıyor. Çünkü

grubumuzdaki tek erkek benim ve bu durum, etrafımızda olup biten her şeyi sindire sindire gözlemleyebilmem için bana fırsat tanıyor.

Libby, kaldığımız yurdun bulunduğu yerden Üsküdar'ın kalabalık sokaklarına çıkan Maggie'nin peşinden yürüyor; ben de onların arkasından gidiyorum. Maggie, elini kaldırıp boş bir dolmuşu durduruyor. Dolmuş, belirli bir güzergâhta, sabit ücret karşılığında birden fazla yolcu taşıyan paylaşımlı bir taksi. Beşimiz, geniş iç hacimli 1955 model bir DeSoto Fireflite Sportsman'a yerleşiyoruz. Eski model Amerikan yapımı Chevrolet, Dodge, DeSoto ve Plymouth otomobilleri burada oldukça yaygın; çünkü beş ya da altı yolcuyu rahatlıkla alabilecek kadar genişler. Maggie ile kızı Mattie, şoförün yanındaki ön koltuğa oturuyor. Libby, Charlotte ve ben ise geniş arka koltuğu paylaşıyoruz. Yolculuğumuz için kişi başına değil, tüm grubumuz adına toplam 35 Türk lirası, yani 1 dolar ödüyoruz. Maggie parayı, gösterge panelindeki dolmuş para haznesine bırakıyor.

Henüz ergenlik çağındaki genç bir kız olan Mattie, sabahın erken saatlerinden gecenin sonuna kadar Libby ile benim yanımızdan ayrılmıyor. Mattie, babasını yalnızca bir yıl önce kaybetmiş. Şimdi ise ağustos ayındaki balayımızın ilk günlerinde, Maggie kızıyla birlikte yeniden Türkiye'ye dönmüş durumda. Maggie orta yaşlarında ve bizden yaklaşık on yaş büyük; Mattie ise bizden on yaş kadar küçük. Biz nasıl dil okuluna devam edebilmek için Maggie'ye ihtiyaç duyup onun peşinden gidiyorsak, Mattie de kendini bize öyle bağlıyor. Doğrusu bu, herkes için adil bir alışveriş. Gürültülü grubumuzu tamamlayan son kişi ise sarışın, neşeli bir resim öğretmeni olan Charlotte Cassidy.

Üsküdar'ın hareketli yokuşlarından aşağı inerken kendi aramızda İngilizce sohbet ediyoruz. Dolmuşumuz henüz bunaltıcı derecede sıcak değil. Ramazan olduğu için şoförümüz sigara içmiyor; bu sayede Boğaz'dan esen serin rüzgâr dolmuşun içine doluyor. Beş yolcu ve şoförümüzle birlikte araç tamamen dolu olduğundan başka yolcu almak için durmuyoruz. Serin sabah saatlerinde dükkânlarını ve tezgâhlarını açan esnafın arasında, Ramazan sabahının canlı telaşını izliyoruz. Üsküdar İskelesi'ne vardığımızda DeSoto'dan iniyor ve şoförümüze "Teşekkür ederiz" diyorum. Türkçe yalnızca *"merhaba", "hoşça kal"* ve *"teşekkür ederiz"* diyebiliyor olsam da bu küçük çabam karşılığını sıcak gülümsemelerle buluyor.

Sırada bizi Boğaz'ın karşı kıyısına götürecek vapur var. İstanbul'u batıdaki Avrupa yakası ile doğudaki Asya yakası olarak ikiye ayıran Boğaz, günün her saati yoğun bir deniz trafiğine sahne oluyor. "Beş bilet, lütfen," diyor Maggie gişe görevlisine. Görevli de beş biletimizi uzatıyor. Vapur, kapalı alt güvertesi ve açık üst güvertesi bulunan iki katlı bir gemi. Sessizlikten çok temiz hava için üst güverteyi tercih ediyoruz. "Vapurun ön tarafındaki korkulukların yanında duralım," diyor Libby. "Arka taraftan gelen mazot kokusu midemi bulandırıyor."

Eşimin yanında, rüzgârda arkaya savrulan uzun koyu renk saçlarını izleyerek ayakta durmayı çok seviyorum. O masmavi gözleri olmasa, Libby'yi rahatlıkla bir Türk sanabilirsiniz. Boğaz'ın yoğun sularında yol alan küçük tekneleri ve büyük gemileri seyrediyoruz. Benim en sevdiğim an, Boğaz'ı geçmemizi sağlayan o yirmi dakikalık vapur yolculuğu. Sabahın ilk ışıkları İstanbul siluetini süsleyen görkemli camileri aydınlatırken ortaya çıkan manzara nefes kesici oluyor. Bu

tarihî şehri keşfetmenin heyecanını ne kadar seviyorsam, bu anları Libby ile paylaşmayı da en az o kadar seviyorum.

Galata İskelesi'ne vardığımızda artık Avrupa kıtasındayız. İstanbul, iki kıta üzerinde kurulu tek şehirdir. Buradan Taksim Meydanı'nın yakınındaki dil okulumuza gitmek için otobüse binebilir ya da biraz daha fazla ödeyip bir dolmuşa binebiliriz. Galata, İstanbul'un en hareketli merkezlerinden biri olduğu için beşimize birden yer bulabilecek boş bir dolmuş yakalamak daha zordur. Maggie'nin sokak tecrübesi yine işe yarıyor; elini kaldırıp bir taksiyi durduruyor ve taksi bizi Taksim'e götürüyor. "Beklersen hiçbir yere varamazsın," diyor Maggie. "Türkiye'de ya sıranın önüne geçersin ya da gün boyu yol kenarında bekleyip durursun!"

Dil okulumuza kırk dakikada varıyoruz. Ramazan nedeniyle trafiğin her zamankinden daha sakin olması sayesinde yolculuğumuz normalden daha kısa sürüyor. İstanbul'un Avrupa yakası bana Asya yakasından daha canlı geliyor ve eski şehri keşfetmek için sabırsızlanıyorum. Dil okulunun kapısından içeri girince küçük grubumuz farklı sınıflara ayrılıyor. Maggie Orta Düzey Türkçe sınıfına yönelirken, Mattie de Libby, Charlotte ve benimle birlikte Başlangıç Düzeyi Türkçe sınıfına geliyor.

Biz öğretmenler genellikle iyi öğrencilerizdir. Fen ya da Matematik derslerinde kendimi âdeta evimde hissederim. Bana iyi bir laboratuvar çalışması, etkileyici bir ders anlatımı ya da ilgi çekici bir tartışma ortamı verin, günüm güzelleşsin! Ama konu yabancı dil dersine gelince, sınıfta oturacağıma karanlık bir dolaba kilitlenmeyi tercih ederim.

Türkçe cümle tekrarları başladığı anda sabahın bütün

macera duygusu bir anda kayboluyor. Bazı öğrenciler, Libby ve genç Mattie gibi, derse büyük bir hevesle katılıyor. Türkçe öğretmenimiz dersin ikinci saatine geçtiğinde, Charlotte'un yüzündeki gülümseme yerini iyi niyetli bir şaşkınlığa bırakıyor. Ben ve yaşlı Flo gibi bazı öğrenciler ise daha en başından zorlanıyoruz. Flo neredeyse tamamen sağır olduğu için, İngilizce yaptığımız ilk tanışmanın ardından derste olup bitenleri takip etmekte güçlük çekiyor ve kısa sürede kendini kaybolmuş hissediyor.

Üç saat boyunca Türkçeyle boğuşuyor, kendimi tam bir köy budalası gibi hissediyorum. Öğretmenimiz, her yeni kelimeyi önce yavaşça telaffuz ediyor, ardından yazılışını görebilmemiz için kara tahtaya yazıyor. Sonra kelimeyi bir kez daha söyledikten sonra, "Şimdi hep beraber," diyor. Toplu tekrarlar sırasında kimsenin dikkatini çekmeden idare etmeyi başarıyorum. Tıpkı bir koroda şarkı söylemek gibi; fark edilmek istemiyorsanız sesinizi fazla yükseltmezsiniz.

Ama öğretmenimizin bakışları bana çevrildiği anda ağzım âdeta kilitleniyor. Türkçe ifadeyi zihnimde bütün açıklığıyla görebiliyor olsam da kelimeler bir türlü ağzımdan çıkmıyor. Üstelik Yaşlı Flo'nun aksine benim arkasına sığınabileceğim bir mazeretim de yok!

Yabancı dillerle aram hiçbir zaman iyi olmadı. Lisede İspanyolca dersinden nefret ederdim; üniversitedeyken yabancı dil derslerinden elimden geldiğince uzak durmaya çalıştım. Hayatımın yetişkinlik yıllarının büyük bölümünü yabancı ülkelerde geçireceğimi düşününce bunun gerçekten ironik bir şey olduğunu görebiliyorum. Daha sonraki yıllarda Türkçe, Arapça ve Urduca konuşmaya çalışırken defalarca bocalayacak, kelimeleri birbirine karıştıracak ve sayısız hata yapacaktım.

Konuşulan Türkçenin seslerini ve nüanslarını duymakta zorlanıyorum; kelimeler bana tamamen yabancı geliyor. Yine de yurt dışındaki ilk görev yerimizde günlük hayatı idare edebilmek için temel ifadeleri, en gerekli isimleri ve fiilleri ezberlemekte kararlıyım. Türkçe öğretmenimiz sabırla bana yardımcı oluyor; alışık olmadığım ünlüleri ve çift ünlü sesleri doğru telaffuz edebilmem için beni tekrar tekrar çalıştırıyor. Sabahın üç saati bana uzadıkça uzuyor. Nihayet ders bittiğinde ise İstanbul'u keşfetmekte özgürüm.

Libby ise yabancı dillere karşı doğuştan yetenekli. Lisede ve üniversitede İspanyolca ile Fransızcada çok başarılı olmuştu; Türkçe öğrenmenin zorluklarını da aynı heyecanla karşılıyor. Macera arayışıyla Libby'yi yurt dışına gitmeye ben ikna etmiştim; ama ilerleyen yıllarda bizi zor durumlardan kurtaracak olan, onun dil konusundaki yeteneği olacaktı. Bir başka ironi de şu ki, dil okulundaki ilk haftamızın sonunda ben hâlâ Charlotte, genç Mattie ve Yaşlı Flo ile birlikte Başlangıç Düzeyi Türkçe sınıfındayken, Libby çoktan Maggie'nin bulunduğu Orta Düzey Türkçe sınıfına geçmişti.

Grubumuz

Maggie ile Libby, her akşam Üsküdar'da konakladığımız kız öğrenci yurdunda birlikte Türkçe çalışıyorlar. Maggie, ilk hafta işlenen konuları gözden geçirerek Libby'nin Orta Düzey Türkçe sınıfına yetişmesine yardımcı oluyor. Libby eksiklerini tamamladıkça çalışmaları Türkçe ile İngilizce arasında gidip geliyor. Ben kaplumbağa hızında ilerlerken Libby'nin bu kadar kısa sürede önümde büyük bir fark açması moralimi bozuyor; ama eşimin dil konusundaki yeteneğinin meyvelerini şimdiden toplamaya başlamış durumdayız.

Genç Mattie ile ben ise başlangıç düzeyimize uygun bir tempoda, temel Türkçe isimleri ve fiilleri öğrenebilmek için kelime kartlarıyla çalışıyoruz. Yaklaşık bir saatlik tekrarın ardından Mattie bana babasından söz etmeye başlıyor. Normalde peşinden ayrılmadığı kişi Libby'dir; ama eşim, Maggie'yle ders çalışmakla meşgul olduğundan, Yaşlı Flo'ya kıyasla ben onun için daha cazip bir arkadaş oluyorum. "Babamı çok özlüyorum, Neal," diyor. "Oyun oynamayı, spor yapmayı ve eğlenmeyi çok severdi. Gerçekten harika biriydi!"

"Onunla hangi oyunları oynardın?" diye soruyorum genç arkadaşımıza. Özellikle onun yaşındaki bir çocuk için anne ya da babasını kaybetmenin nasıl bir acı olduğunu hayal bile edemiyorum.

"Her türlü oyunu oynardık. Babam bana Hearts, Cribbage ve Gin Rummy gibi iskambil oyunlarını öğretti. Annem sınav

kâğıtlarını okurken akşamları Monopoly ve Hayat oyununu oynardık."

"Öğleden sonraları, sadece ikimiz olduğumuzda ise satranç oynardık. Oyun bittikten sonra taşları oyunun önemli anlarındaki dizilişlerine yeniden yerleştirirdi. Hamlelerimi hiçbir zaman eleştirmezdi; tek istediği, önümdeki farklı seçenekleri görebilmemdi."

"Bazı günler okuldan sonra dışarı çıkar, potaya şut atar ya da paten kayardık. Hava kararana kadar H-O-R-S-E oynardık. Babam bana 'Mat' ya da 'Mattie Moe' diye seslenirdi, ben de ona 'Daa' derdim. Birbirimize çok yakındık."

Mattie'nin koyu kahverengi gözleri taşmayan yaşlarla doluyor. Yüzünde hüzünlü, buruk bir gülümseme beliriyor. Acısı öylesine gerçek ve öylesine derin ki, onu hissederken neredeyse benim de gözlerim doluyor.

"Tek çocuktum, Neal. Bu yüzden bir çocuğun isteyebileceği kadar çok oyuncağım vardı. Babam evde olduğunda en iyi oyun arkadaşımdı. Ama her an göreve çağrılabilirdi. Daa evden ayrıldığında çok korkardım. Geceler en zoruydu; çünkü annemle o kocaman evde yalnız kalırdık. Son bir yıldır her gece böyle geçiyor."

"Baban ne iş yapıyordu, Mattie?" diye soruyorum, merakıma yenik düşerek. Benim babam da her yetmiş iki saatte bir yirmi dört saatlik nöbete gider, her üç geceden birini evden uzakta geçirirdi. O yalnız geceleri çok iyi hatırlıyorum.

"Babam devlet için çalışıyordu," diye cevap veriyor Mattie.

Maggie ile Libby, biz çoktan günü noktalamış olmamıza rağmen telaffuz çalışmaları ve tekrarlarına uzun süre devam ediyorlar. Yaşlı Flo ise büyük olasılıkla ortak banyoyu biraz yalnız kullanabilmek için çoktan odasına çekilmişti.

"Daa harika bir aşçıydı. Her türlü eti ve sebzeyi hazırlamayı çok severdi. Fırında yemek yapmaya, mangal yakmaya ve ızgara pişirmeye bayılırdı. Sabahlarını öğle yemeğini hazırlayarak, öğleden sonralarını ise akşam yemeğini pişirerek geçirirdi."

"Bütün o kirli tencere ve tavaları kim yıkıyordu?" diye merakla soruyorum. Çocukluğumda evdeki görevlerimden biri bulaşık yıkamaktı. Bu iş bana kalmıştı; çünkü kirli bulaşıkları iki küçük kız kardeşimden daha iyi yıkardım.

"Hepimiz el birliğiyle yapardık. Daa yemek yaparken tencere ve tavaların çoğunu o sırada yıkadığı için geriye pek iş kalmazdı. Kimin hangi işi yapacağını iskambil kâğıdı çekerek belirler, böylece bulaşık toplamayı bile eğlenceli hâle getirirdi."

"Babamın en çok meyveli turtalarını severdim," diye devam ediyor Mattie, ben kolumdaki saate göz atarken. Babamın olmadığı bir hayatı hayal bile edemiyorum. Mattie'yi dikkatle dinlemek istiyorum ama gece de epey ilerledi. "Hamurunu baştan sona kendi hazırlardı; yaptığı meyveli turtalar ise bir harikaydı!"

"En sevdiğin turta hangisiydi?" diye soruyorum.

"Elmalı turta tabii ki! New Yorklu olup da elmalı turtayı sevmemek olur mu hiç? Babacığımın yaptığı turtalar her yıl Eyalet Panayırı'nda ödül kurdelesi kazanırdı," diyor Mattie gururla. "Onun fırında pişen turtalarının kokusunu hâlâ duyabiliyorum."

Geç olduğunu söylediğimde Mattie bir an duraksıyor. Sonra, "Babamla ilgili en sevdiğim anılarımdan biri, 'Eeny, Meeny, Mattie Moe' oynamamızdı," diyor. Bir an daha tereddüt ettikten sonra gereksiz yere ayak parmaklarını göstererek ekliyor: "Hani şu 'Eeny, Meeny...' diye başlayıp 'Mattie Moe' diye devam eden oyun var ya."

Genç Mattie'nin gözlerinden yaşlar süzülmeye başlayınca sohbet bir anda kesiliyor. Maggie bunu bir işaret sayarak kızını yatırmak üzere odasına götürüyor; böylece Libby ile baş başa kalıyoruz. Tam biz de yatmaya hazırlanırken Charlotte Cassidy, elinde bir şişe şarapla ortak salona âdeta dans edercesine giriyor.

"Ramazan ayında içkiyi nereden buldun, Charlotte?" diye şaşkınlıkla soruyorum.

Charlotte göz kırpıyor. "Bunu öğrenmeyi istemezsin Neal? Hem bana Charlotte deme; Charlie ya da Cassidy diyebilirsin!"

Charlie, bu büyük ve kadim şehrin sanatını ve mimarisini keşfetmek için burada. Biz Türkçe çalışırken o, İstanbul'un bohem kulüplerini ve restoranlarını dolaşıyor. Sanki hayata bakışı, "Gerektiğinde Türkçe öğrenirim," demekten ibaret.

Cihangir'de geçirdiği akşamın verdiği keyifle şarap şişesini açıyor. Şarap taze ve meyvemsi bir tada sahip. Charlie, İstiklal Caddesi'nde geçirdiği akşamı anlatırken onu ilgiyle dinliyoruz; uğradığı kafeleri ve sanat galerilerini, tanıştığı sanatçıları ve dünyanın dört bir yanından gelmiş özgür ruhlu insanları bir bir gözümüzde canlandırıyor. Ramazan nedeniyle barların çoğu kapalı olmasına rağmen, Charlie bize istediğimiz "her şeyi" bulabileceğini söylüyor. Libby bu teklifi duymazdan geliyor, ben ise daha sonra Charlie'ye bunu nasıl başardığını sormayı aklımın bir köşesine not ediyorum.

Bunun yerine Libby, Charlie'nin kaldığı odayı merak ediyor. "Bizim oda çok sıcak ve havasız. Senin yurttaki odan nasıl, Charlie?"

Charlie, diğer yeni öğretmenlerle birlikte koğuş düzenindeki büyük bir yurtta kalıyor. "Pek mahrem sayılmaz,"

diye itiraf ediyor. "Ama geceleri esen serin rüzgâr sayesinde rahat uyuyoruz. Eminim sizi, daha mahrem olduğu için bu odaya yerleştirmişlerdir." Libby ile ben uzun bir günün ardından yorgunuz; içtiğimiz şarap da uykumuzu getiriyor.

Kaldığımız odada durgun ve ağır havayı hareket ettirecek ne bir klima ne de bir vantilatör var. Evet, odamız bize ait; ama rahat mı? Hiç değil! Serin gece havası biraz olsun ferahlık sağlar umuduyla küçük penceremizi açıyoruz. Rahat bir uykuya dalamıyoruz ama yorgunluğumuz, bunu dert edecek hâl bırakmıyor.

Gece yarısına doğru kulaklarımızın dibinde sivrisinekler vızıldamaya başlıyor. Önce onları görmezden gelip uyumaya çalışıyoruz, ama vızıltı giderek artıyor. "Şu ışığı açalım da bu belalılardan kurtulalım," diyor Libby. Açık renk akkor ampulü yaktığımda, odanın içinde oradan oraya uçuşan iri sivrisinekleri görüyoruz. İğrenerek geri çekiliyor, ardından elimize aldığımız rulo yapılmış bir gazeteyle bu işkencecileri avlamaya koyuluyoruz. Yeni badana edilmiş duvarlara kırmızı böcek kalıntıları sıçrıyor. Ezilmiş sivrisineklerin yapışkan kalıntıları ve kan, bizim kanımız, bize dünyanın bu bölgesinde sıtmanın hiç de yabana atılacak bir tehlike olmadığını acı bir şekilde hatırlatıyor.

Vücudumuz sivrisinek ısırıklarıyla kaplanıyor; her yanımız kabarıp kızarıyor. "Balayı da böyle olurmuş işte," diye yakınıyor Libby. Küçük penceremizi kapatırken, sıcak ve havasız bir odanın sivrisineklerle dolu bir odadan daha katlanılabilir olduğuna karar veriyoruz. Çarşafı üzerimize çekiyor, üzerimizdekileri çıkarıyor ve huzursuz bir uykuya dalıyoruz. Aradan bir saat bile geçmeden, aşağıdaki sokaktan yükselen davul sesleri, teflerin ritmi ve insanların seslenişleriyle uyanıyoruz.

"Allah aşkına, bu da ne böyle? Saat sabahın üçü, yahu!" diye homurdanıyorum. Davul sesleri tesadüf falan değil; bu gürültüde kimsenin uyuması mümkün değil. Anlaşılan bu gece Libby ile Neal'a uyku yok!

Ertesi sabah dil okuluna gitmek için hazırlanırken davulun neden çalındığını soruyoruz. Maggie, bunun Ramazan ayına özgü bir gelenek olduğunu anlatıyor. Sahur davulcusu, oruç tutan Müslümanları günün ilk ışıklarıyla başlayacak oruçtan önceki son öğünlerini yemeleri için uyandırıyor. Karşılığında da insanlar, uzun oruç günü başlamadan önce sahur yemeklerini davulcuyla paylaşıyorlar.

Gözleri uykusuzluktan kızarmış hâlde, ilk bineceğimiz aracı durdururken Libby Maggie'ye Türkçe, "*Yorgunum ve uykum var,*" diyor. Daha sonra ne söylediğini sorduğumda ise bana, Maggie'ye yorgun ve uykulu olduğunu söylediğini anlatıyor.

Ayasofya

Dil okulundan sonra kendimizi İstanbul'un labirenti andıran sokaklarına bırakıyoruz. Dil derslerinin baskısından kurtulduktan sonra günün en sevdiğim kısmı, bu tarihî ve görkemli şehri keşfetmek oluyor. İstanbul, katman katman yükselen bir arkeoloji hazinesi gibi; her dönem, kendisinden daha eski bir dönemin üzerine inşa edilmiş. Libby ile birlikte Galata Köprüsü'nü geçip yüksek kesimlere doğru yürürken grubun önüne ben geçiyorum.

İstanbul'un siluetine baktığımızda, Osmanlı camilerinin arasında yükselen modern binaları ve onlardan da eski Bizans eserlerini görüyoruz. Boğaz, kuzeyden güneye doğru uzanırken bu tarih hazinesini ikiye bölüyor. Gün batımında İstanbul'un üst üste biriken tarih katmanlarını seyrederken, gözümde genç İskender'in ordularının Makedonya'dan Asya bozkırlarına doğru ilerleyişi canlanıyor. Ondan iki yüz yıl önce ise, kudretli Darius'un Pers ordularının Avrupa'daki İskitlerle savaşmak üzere Boğaz'ı geçtiğini hayal ediyorum.

İstanbul'u Asya'daki diğer bütün şehirlerden ayıran en belirgin özellik, görkemli camileridir. Sultanahmet Camii, Süleymaniye Camii, Yeni Cami, Fatih Camii ve bunlara eşlik eden daha birçok büyük cami, bu kadim şehrin siluetini şekillendirir. Ancak bugünkü rotamız, Batı dünyasının *Hagia Sophia* adıyla tanıdığı en eski yapı olan Ayasofya-i Kebir Camii'dir.

Ramazan ayının bu hafta içi gününde Ayasofya oldukça sakindi. İçeride başka ziyaretçiler de vardı, ancak devasa

kubbe onların hepsini âdeta gölgede bırakıyordu. Bin beş yüz yıl önce inşa edilen bu kilise, Bizans ilahilerinin yankılanması düşünülerek tasarlanmıştır. Merkezî kubbenin ve mermer sütun dizilerinin kusursuz akustiği, sesi on saniyeden fazla süreyle yankılandırır; böylece ilahiler birbirine karışarak büyüleyici ve çok katmanlı bir armoni oluşturur. Bunun yanında Aziz Petrus Bazilikası yalnızca beş yüz yıllıktır. Benim ömrüm yirmi kez yaşansa bile, bu mimarlık şaheserinin yaşına yine de erişemezdi.

Ayasofya, bin yıl boyunca dünyanın en büyük kilisesi olarak kaldı. Avrupa'nın görkemli katedralleri 15. ve 16. yüzyıllarda inşa edilirken, Ayasofya da Osmanlı'nın kudretli hükümdarı Fatih Sultan Mehmet tarafından camiye dönüştürüldü. 1935 yılında ise, daha ilerici bir dönemin simgesi olarak müzeye çevrildi. Seksen beş yıl boyunca müze olarak kaldıktan sonra, muhafazakâr bir Türk hükûmeti tarafından yeniden cami statüsüne kavuşturuldu.

Beni daha çok etkileyen şey bu yapının yaşı mı, yoksa büyüklüğü mü? Libby beni yapının ortasındaki ünlü dilek sütununa götürüyor, başparmağını sütundaki deliğe yerleştirip parmaklarını mermerin üzerinde döndürüyor. "Nemli hissediliyor, Neal. Bu, dileğimin gerçekleşeceği anlamına geliyor. Hadi, sen de dene!" Onun dediğini yapıyor ve ben de dileğimi diliyorum.

Libby artık dönmek istiyor. Uykusuz geçen uzun bir gecenin ardından, küçük ama havasız odamızda yapacağımız öğleden sonra uykusunun ikimize de iyi geleceği konusunda hemfikir oluyoruz. Ama ben, rehberli turlardan ve durmadan konuşan turistlerden uzak durup şehri kendi başıma keşfetmeyi tercih ediyorum. Ayasofya'nın sessiz köşelerine geri dönmek, sabahın ilk ışıklarının kısa süreli dansını izlemek ve yüzyılların fısıltılarını dinlemek istiyorum.

Hippi Yolu

Dil okulundaki üçüncü haftamızın sonunda Libby'nin başarısını kutluyoruz. Maggie Moe bana Libby'nin dillere karşı "Mükemmel bir kulağı" olduğunu söylüyor. Bu doğal yeteneği, çalışkanlığıyla birleşince Libby'yi örnek bir öğrenciye dönüştürüyor.

Eşimden bana birkaç tüyo vermesini istediğimde yüzüme gülüyor. "Neal, sen Türkçe öğrenmeyi gerçekten umursamıyorsun bile. Ders çalışacağına bahaneler üretiyorsun!" Söylediklerinde doğruluk payı yok değil. Ama biraz daha açıklamasını isteyince Türkçenin aslında oldukça basit bir dil olduğunu söylüyor. "Elli isim, elli de fiil öğren. Cümle yapısını kavra. Sonra da bol bol pratik yap."

Mattie'nin kelime kartlarıyla yaptığımız bitmek bilmeyen çalışmalar, kaldığımız yurt odasının duvarlarına yapışan ezilmiş sivrisinek lekeleri gibi zihnime kazınmış durumda. "'Cümle yapısını kavra' derken tam olarak neyi kastediyorsun?" diye soruyorum. Libby'nin başarısının sırrını ve buna karşılık benim neden bu kadar yavaş ilerlediğimi anlamak istiyorum.

"Türkçenin dil bilgisi oldukça basit," diye açıklıyor Libby. "Yapman gereken tek şey, isim ve fiil köklerine ekler getirmek. Türkçenin cümle yapısı son derece düzenlidir. Cümleleri isim ya da fiil kökleri üzerine kurarsın; örneğin 'ben' için -im, 'biz' için -iz ya da çoğul anlamı vermek için -ler gibi ekler eklersin."

Ben ise Libby'nin başarısında yeni kelimeleri ezberleme ya da cümle yapısını kavrama becerisinden çok, dillere yatkın

kulağının payı olduğunu düşünüyorum. Ama bu düşüncemi kendime saklıyorum.

Charlie'nin en sevdiği restoran olan Lale Restaurant'ta, Libby'nin başarısını kutluyoruz. Restoran, Ayasofya ile Sultanahmet Camii arasında yer alıyor. Şık ve geleneksel bir Türk lokantası beklerken Charlie bizi, üzerinde "The Pudding Shop" yazan küçük kırmızı beyaz tabelalı bir mekâna götürüyor. İçeri girer girmez, boş kalmış ender masalardan birine oturmamızı sağlıyor ve yer bulabildiğimiz için şanslı olduğumuzu söylüyor.

Ramazan İstanbul'un üzerine gölgesini düşürmüş olsa da The Pudding Shop'ta hayat her zamanki gibi akıp gidiyor. Ortam belirgin biçimde Avrupai bir havaya sahip. Farklı dillerin ve kültürlerin birbirine karıştığı bu mekân, sanki oruç ayının getirdiği kısıtlamalardan hiç etkilenmemiş gibi görünüyor.

"Biliyorum, burası ilk bakışta pek iç açıcı görünmüyor," diyor Charlie, muzip bir gülümsemeyle etrafı işaret ederek. "Ama etrafınıza dikkatlice bakın. Ne görüyorsunuz?"

"Duvarların tamamı seyahat ilanlarıyla dolu panolarla kaplı," diyorum etrafı incelerken. Sonra gözüme çarpan en belirgin şeyi ekliyorum: "Bir de buradaki insanlar farklı. Garsonlar ve mutfakta çalışanlar dışında Türk yok gibi. Buradaki herkes tam bir hippiye benziyor."

"Bir de haşhaş kokusu var," diyor Libby, yüzündeki hoşnutsuzluğu gizlemeden. Charlie kıkırdıyor.

Charlie'nin yamalı paça pantolonu ve rengârenk şal desenli bluzu bu ortama mükemmel uyuyor. Canlı yeşil gözleri, başını derde sokabilecek yaramaz bir parıltıyla ışıldıyor. Süet

çizmeleri ve geniş kenarlı, yumuşak şapkası ona hem şık hem de bohem bir hava katıyor.

"Biraz daha dikkatli dinleyin," diyor Charlie. "Söyle bana Libby, ne duyuyorsun?"

Libby restoranda konuşulan farklı dillere kulak veriyor. "Almanca, Fransızca, İspanyolca, İngilizce ve tabii ki Türkçe duyuyorum," diyor.

"Bunlar, Akdeniz sahillerinde görmeye alışık olduğun Avrupalı turistlere benzemiyor," diye ekliyorum. "Buradakiler daha çetin, daha maceracı insanlar. Bir şekilde diğerlerinden farklı görünüyorlar."

"İkiniz de doğru noktaya değindiniz," diyor Charlie onaylayarak. "Şu anda Hippi Yolu'nun başladığı yerde oturuyoruz. Etrafımızdaki insanlar da o yolu takip eden gezginler ve maceraperestler."

İkimiz de daha önce Hippi Yolu diye bir şey duymadığımız için Charlie'den anlatmasını istiyoruz. "Hippi Yolu, Küçük Asya'nın ve Orta Asya'nın egzotik topraklarından geçen kara yoludur. Eski İpek Yolu güzergâhını izleyerek Hindistan alt kıtasına kadar uzanır."

"Vay canına, Charlie! Bütün bunları nereden biliyorsun?" diye soruyorum Libby'nin soruları benim sormamdan memnunluk duyan gülümsemesine bakarak. Bu zaten benim huyumdur; soru sormak, sonra bir tane daha, sonra bir tane daha…

"Bunların hepsini bana annem anlattı," diye cevap veriyor Charlie. "Annem çocukluğunu Hindistan'da geçirmiş. Onun anlattığı hikâyeleri dinlerken kendimi hep onunla birlikte yolculuk ederken hayal ederdim." Charlie anlattıkça daha da heyecanlanıyor. Biz de başımızı sallayarak onu dinlemeye

devam ediyoruz. "Ama bunu kimseye söylemeyin," diyor sesini alçaltarak. "Bu işi kabul etmemin asıl nedeni Hippi Yolu'ydu!"

"Bunda ne var ki?" diye söze giriyor Libby. "Bu işi neden kabul ettiğin tamamen seni ilgilendirir. Hepimizin Türkiye'ye gelmek için kendimize göre sebepleri var." İşte benim eşim böyleydi; sonuna kadar bağımsız.

"Doğrusunu söylemek gerekirse," diyor Charlie, "annem buraya keşfetmek için geldiğimi öğrense sanırım buna kızmaz. Ama bunu benden başkasından duymasını istemiyorum."

Bir an düşündükten sonra gülümseyerek ekliyor: "Sonuçta Hindistan'a kadar gidip gezen kendisiydi. Benden başka ne bekleyebilir ki?"

"Bu da doğru," diyor Libby. "Hadi bir garson çağıralım. Sonuçta kutlama yapıyoruz."

Garson siparişimizi almak için masaya yaklaştığında Libby, "*Şiş kebap, döner kebap, patates kızartması ve içecek alabilir miyiz lütfen?*" diyor. Henüz bir ay dahi dolmadan eşimin telaffuzu bana oldukça akıcı gelmeye başladı.

Garson da eşimin Türkçesinden övgüyle söz ediyor: "*Çok güzel. Türkçeniz mükemmel.*"

"Neler ısmarladın?" diye soruyorum.

Libby, birinde kuzu diğerinde sığır etinin piştiği dikey ocakları gösteriyor. "Patates kızartması ve içeceklerle beraber *şiş kebap* ile *döner* söyledim," diye açıklıyor. "Kuzu eti damak tadıma pek uymadığı için *şiş kebabı* ben alacağım." Her iki ana yemek de pidelerin üzerinde yoğurt ve tereyağı eşliğinde sunuluyor.

"Peki bu yol tam olarak nereye gidiyor?" diye soruyorum yemeğe başlarken.

"Hippi Yolu aslında belirli bir yol değil," diye açıklıyor Charlie, patates kızartmalarını karıştırarak. "Asya'nın kadim şehirlerini dünyanın en yüksek dağlarına bağlayan bir kara güzergâhı. İstanbul'dan başlayıp Tahran, Herat, Kâbil, Peşaver ve Lahor üzerinden uzanıyor. Oradan sonra yolcular ya güneye, Hindistan'a yöneliyor ya da doğuya, Katmandu'ya doğru devam ediyor."

"Dünyanın dört bir yanından hippiler kaliteli afyon için Türkiye'ye geliyor. Daha doğuya gittikçe afyon bulmak da kolaylaşıyor. Gençlerin çoğu Hindistan ya da Nepal'de alternatif bir yaşam tarzı arıyor. Kimileri ise sadece düşük bir bütçeyle dünyayı dolaşan maceraperestler." Charlie sözlerini uyarı niteliğinde bir notla tamamlıyor. "Ama Hippi Yolu artık 1960'lardaki kadar güvenli değil. İran'ın ve Afganistan'ın bazı bölgelerinde yolculuk etmek tehlikeli."

Lale Restaurant'tan ayrılmak için hiçbirimiz acele etmiyorduk. Mekâna adını veren tatlı olan Türk sütlacını yedikten sonra, Libby ile birlikte duvarlardaki ilan panolarına asılmış seyahat notlarını okumaya başlıyoruz. Notların çoğu yol arkadaşı ya da ulaşım arayan ilanlardan oluşuyor; ancak bazıları çok daha dokunaklı.

Libby, Fransızca yazılmış bir notu benim için çeviriyor: "Girit'teki ayrılış biçimimiz için üzgünüm. Belçikalı arkadaşlarımla birlikte açık yeşil bir Volkswagen minibüsle doğuya, Kerala'ya gidiyorum. Eğer bir gün yeniden karşılaşırsak, seninle bir kez daha birlikte olma şansı istiyorum."

* * *

Güneş ufka doğru inerken Boğaz'ın sularını aşıyor, bu kez Anadolu kıyılarını seyrediyoruz. Anadolu Hisarı'nın

kadim surları ve tahkimatları karşımızda yükseldiğinde, Osmanlı'nın ihtişamını ve kudretini iliklerimize kadar hissediyoruz. İmparatorluğun en geniş sınırlarına ulaştığı dönemde sultanlar, bugünkü Amerika Birleşik Devletleri'nin ana karasının iki katı büyüklüğünde uçsuz bucaksız topraklara hükmediyorlardı. Anadolu'dan Balkanlar'ın batısına, Kutsal Topraklar'dan Afrika'nın güneyine uzanan bu geniş coğrafya, altı yüzyıl boyunca Osmanlı sancağı altında kaldı. Hisar'ın bugün önümüzde duran surları, bir zamanlar bu devasa imparatorluğun yalnızca küçücük bir parçasını temsil ediyor. Yine de bu taş duvarlar, karanlık çağlardan aydınlanmaya uzanan tarihin kapılarını aralayan eşsiz tanıklardır.

Libby ile hem İstanbul hem de Hippi Yolu hakkında konuşmaya devam ediyoruz. Genelde olduğu gibi, ben durmadan anlatırken Libby sessizce beni dinliyor. Gerçekten de şahane bir ikiliyiz: Maceraya susamış taraf benim, Libby ise beni gerçekliğe bağlayan o sarsılmaz liman.

"Üç haftadır İstanbul'dayız," diyorum Libby'ye, "ama henüz sadece bilindik yerleri görebildik. Kim bilir bu kadim şehirden bugüne kadar kaç gezgin, kâşif ve seyyah geçti! İstanbul'da üç ay da kalsak, üç yıl da yaşasak, yine de her köşesini göremeyiz." Libby başıyla onayladı: Daha yeni başladığımı biliyordu.

"Evlenmeden önce sana, Orta Asya'nın yüksek dağlarını görmek ve keşfetmek istediğimi söylemiştim." Haliç'in ışıkları Boğaz'ın sularında parıldıyor. "Bunu kimseye söyleme ama," diyorum göz kırparak, "ben de bu işi tam da bu yüzden kabul ettim!" Charlie'ye gönderme yaparak aramızdaki küçük şakaya Libby'yle gülüşüyoruz.

"Ulu dağların beni kendilerine cezbetmesi gibi Hippi Yolu

da özgür ruhlu insanları ve maceraperestleri kendine çekiyor. Yüzyıllar önce tüccarlar, Baharat Yolu boyunca Himalayaların görkemli zirvelerini takip ederek Doğu'dan Küçük Asya'ya kadar yolculuk ederlerdi. Çöl kervanları ise Güney Arabistan'dan Kutsal Topraklar'a günlük ve mür taşırlardı." Bir an durup hislerimi anlamlandırmaya çalışıyorum. "Beni Orta Asya'ya çeken bir şey var, Libby. Bunu bundan daha iyi anlatamıyorum" diye devam ettim.

"Bu öğretmenlik görevini kabul etmeden önce Türkiye'nin tarihinin bu kadar zengin olduğunu hiç bilmiyorduk. Amerika'da gördüğümüz hiçbir şey, bizi her köşe başında karşımıza çıkan bu kadim geçmişe hazırlamamıştı. Bizim maceramız burada başlıyor, Libby."

Libby söylediklerimi bir süre düşünüyor, sonra ekliyor: "Burada keşfedeceğimiz daha çok şey var, Neal. Maceramız daha yeni başlıyor. Ama beş yıl sonra bir aile kurmak istiyorum ve bu konuda verdiğin sözü sana hatırlatacağım." Gülümsemesi içimi rahatlatıyor ve ikimizin de kendine ait hayalleri olduğunu bana yeniden hatırlatıyor. Libby benim maceralarımı paylaşacak, ben de onun hayallerini.

Kadir Gecesi

21 Ağustos 1979 Salı günü, Libby ile birlikte Sultanahmet Camii'nde düzenlenen Kadir Gecesi programına katılmak üzere seçilecek kadar şanslıyız. Maggie ve Charlie'nin de aralarında bulunduğu yalnızca on öğretmen davet ediliyor. Bunun ne kadar büyük bir ayrıcalık olduğunu, seçilemeyen diğer öğretmenlerin hayal kırıklıklarını dile getirmelerinden anlıyoruz.

Sultanahmet Camii ile Ayasofya, dünyanın en etkileyici mimari yapılarından ikisidir. Sultanahmet Camii, Ayasofya'ya yalnızca kısa bir yürüyüş mesafesinde bulunduğu için ziyaretçiler genellikle bu iki tarihî yapıyı birlikte gezer. Birbirlerini tamamlayan bu iki eser, aynı zamanda kendilerine özgü mimarileriyle eşit derecede etkileyici ve görkemlidir.

Oruç ayının sonuna yaklaşılırken, İslam dünyası Ramazan'ın son günlerini idrak etmektedir. Libby ile ben, ilerleyen yıllarda daha birçok Ramazan yaşayacağız; ancak Kadir Gecesi'ni bir daha hiçbir zaman burada, bu atmosfer içinde görme fırsatı bulamayacağız. Müslümanların bu kutsal gecedeki ibadetlerine saygımızı göstermek için sade giyiniyor, sessiz ve vakur bir tavırla hareket ediyoruz.

Çoğu caminin aksine Sultanahmet Camii hem ibadete açık bir cami hem de önemli bir ziyaret merkezidir. Maggie, genç Mattie'ye Kadir Gecesi'ni Batılı ziyaretçilerin izlemesine çoğu camide izin verilmediğini anlatıyor. 17. yüzyılın başlarında

inşa edilen Sultanahmet Camii'nin iç mekânı, ağırlıklı olarak mavi İznik çinileriyle bezenmiştir; bu mavi tonlarına yeşil, kırmızı ve altın renkli çiniler eşlik eder. Sultanahmet Camii, Osmanlı mimarisinin doruk noktası, iki yüz yıllık mimari gelişimin ulaştığı en görkemli zirvedir.

Kadir Gecesi, Allah'ın Kur'an-ı Kerim'i Hz. Muhammed'e vahyetmesini anmak için idrak edilir. Dünyanın dört bir yanındaki Müslümanlar bu vahyi insanlık tarihinin en önemli olayı olarak kabul ederler. Sultanahmet Camii'nde düzenlenen bu özel anma programına davet edilmek bizim için eşsiz bir ayrıcalıktır. Neden bizim davet edildiğimizi, diğerlerinin ise edilmediğini anlayamıyor, buna şaşırıyoruz.

Libby, Maggie, Mattie ve Charlie'nin sade giyinmeleri ve başlarını örtmeleri bekleniyor. Libby, mavi gözleri olmasa, cemaatten biri sanılabilecek kadar ortama uyum sağlıyor. Koyu saçlı Maggie ile Mattie de dikkat çekmiyor. Charlie ise başını örtmüş ve sade giyinmiş olmasına rağmen sarı saçlarıyla yine de diğerlerinden ayrılıyor.

Sultanahmet Camii'nin görkemi beni yalnızca güzelliğiyle değil, aynı zamanda yapının muazzam büyüklüğüyle de büyülüyor. Ayasofya'nın yaklaşık yarısı kadar büyük olmasına rağmen, beş ana kubbesi ve sekiz yan kubbesiyle son derece geniş bir ibadet mekânı oluşturuyor. On bin kişinin namaz kıldığı Sultanahmet Camii gerçekten etkileyici bir manzara sunuyor. İbadet başladığında biz de geniş iç mekânın kenarında birlikte ayakta duruyoruz. (Müslüman kadınlar erkeklerle aynı bölümde bulunmaz; kadınlar her zaman kendilerine ayrılan bölümde namaz kılarlar.) Cemaat hep birlikte aynı anda hareket ederken namazın manevi gücünü hissediyoruz. Binlerce insanın aynı anda kıyamdan eğilip rükûa ardından

tekrar kıyama geçip secdeye kapanmaları sırasında yükselen güçlü uğultuyu duyuyoruz. Daha önce hiç işitmediğimiz ve bir daha da muhtemelen hiç duyamayacağımız bir ses bu.

O güçlü uğultunun ardından oluşan kısa sessizlikte Libby dikkatimi çekmek için dirseğiyle bana hafifçe dokunuyor. Bakışlarını takip ettiğimde, bize dikkatle bakan kısa boylu, gösterişsiz bir adam görüyorum. Adam neredeyse Libby kadar kısa. İkimiz de ona bakınca başını hafifçe eğiyor ve bir elini göğsünün üzerine koyuyor.

Namazın ardından Sultanahmet Camii'nin dışında yeniden bir araya geliyoruz. Binlerce Müslüman, Ramazan'ın sona erişini kutlamak için evlerine gitmek üzere camiden ayrılırken, kısa boylu ve gösterişsiz adam birden kalabalığın arasından çıkıp Libby'ye yaklaşıyor. *"Tekrar görüşeceğiz,"* diyor, alçak ama son derece net bir sesle. Ardından gecenin karanlığında gözden kayboluyor.

Adama ne söylediğini sorduğumda Libby önce Türkçesini tekrarlıyor, sonra çeviriyor. "'Tekrar görüşeceğiz,' dedi."

"Nerede görüşeceğiz?" diye soruyorum. "Bizi nasıl bulacak? Kim bu adam?"

Yabancı adamı grubumuza sorduğumuzda, onu bizden başka fark eden olmamış. Maggie, Libby'nin çevirisini doğruluyor ama yabancı adam konusunda en az bizim kadar şaşkın görünüyor. Charlie ise omuz silkerek sorumuzu geçiştiriyor. "Binlerce yabancının arasında tuhaf bir adama rastlamak o kadar da garip sayılmaz," diyor.

Libby ile ben, Kadir Gecesi'nin aslında maceramızın başlangıcı olduğunu ancak yıllar sonra anlayacağız. Geriye dönüp baktığımızda, o geceyi devasa bir uğultuyla ve bize

bakan o yabancı adamın bakışlarıyla hatırlıyoruz. Onun sözleri ise Anadolu boyunca peşimizi bırakmayan bir fısıltı gibi belleğimizde yankılanmayı sürdürüyor.

Kapalıçarşı'da Kaybolmak

Ramazan'ın sona ermesiyle birlikte, bir aylık yoğun Türkçe kursumuzun da sonuna yaklaşıyoruz. Benim için her gün boğazı zorlayan ünsüzler, telaffuzu güç çift sesliler ve alışılmadık ünlülerle verilen bitmek bilmeyen bir mücadele olurken, Libby için her yeni gün yeteneğini sergileyeceği yeni bir fırsata dönüşüyor.

Son dersimizin ardından ödül olarak İstanbul'un Kapalıçarşı'sına rehberli bir gezi düzenleniyor. Rehberli turlar, kalabalığın sağladığı güven ve yön bulma kolaylığı sayesinde büyük rahatlık sağlıyor. Rehberimiz, Kapalıçarşı'nın dünyanın en eski ve en büyük kapalı çarşısı olduğunu söylüyor. Burası öylesine geniş ve labirenti andıran bir yapıya sahip ki, ziyaretçiler kolayca yönlerini kaybedip saatlerce çıkış yolunu bulamıyorlar.

Libby ile ben ilerleyen yıllarda Kuzey Afrika ve Orta Doğu'nun daha birçok büyük çarşısını gezeceğiz. Kahire, Fes, Riyad, Maskat ve Peşaver... Gündüz ya da gece fark etmeksizin, yön bulmanın zorluğu ile ün salmış bu çarşıların her biri kendi başına ayrı bir labirenttir.

Rehberimiz grubu bir arada tutmak için elinden geleni yapsa da Charlie ile Grace kısa süre sonra kendi başlarına keşfe çıkıyorlar. İzmir'de bizimle birlikte görev yapacak olan müzik öğretmeni Grace, geleneksel yedi telli bir Türk halk çalgısı olan bağlama satın almak istiyor. Doğuştan maceraperest olan

Charlie ise tek başına dolaşmak için aradığı bahaneyi sonunda buluyor.

Rehberli geziler güvenlik ve rahatlık sağlasa da yaşanacak maceranın büyük kısmını da ortadan kaldırıyor. Ben de gruptan ayrılmayı öneriyorum. "Yön bulma konusunda iyiyimdir," diye ısrar ediyorum. "Hem senin Türkçen de artık yeterince iyi. Kaybolacak olursak birine yol sorabiliriz."

"Grubun yanında kalalım," diye üsteliyor Libby. Eşim kurallara uymayı seven biridir; ben ise kuralları çiğnemeye daha yatkınım. Charlie ile Grace'in kendi başlarına dolaşıyor olmalarına karşılık, Libby ile benim Yaşlı Flo ve diğerlerinin arasında, rehberimize yetişmeye çalışarak koşturup durmamız canımı sıkıyor.

Derken, vitrinlerden birindeki bibloya ya da başka bir eşyaya dalıp grubun gerisinde kalıyorum. Libby beni almak için grubun güvenli alanından ayrılıyor; ama geri döndüğümüzde grup çoktan gözden kaybolmuş oluyor.

"Çok uzaklaşmış olamazlar," diyerek Libby'yi rahatlatmaya çalışıyorum. "Dümdüz yürüyelim. Birazdan yetişiriz, göreceksin!"

Otuz dakika sonra ise umutsuzca kaybolmuş durumdayız ve Libby öfkeden küplere binmiş. "Senin şu meşhur yön duygun var ya!" diye çıkışıyor. "Saçma sapan bahanelerini duymak istemiyorum. Rehber 'Yanımdan ayrılmayın' diye bizi özellikle uyardı. Ama sen olur olmaz her şeyle oyalanıp durdun, sonunda da bizi kaybettirdin!"

"Allah'tan, Türkçe sınıfının en başarılı öğrencisi sensin" diye takılıyorum. Libby'nin gözleri öfkeyle parlayınca başka bir yol denemeye karar veriyorum. "Peki... 'Kaybolduk.' Türkçede nasıl söyleniyor? Buradan çıkmak o kadar da zor olmasa gerek."

"Kaybolduk," diye sertçe karşılık veriyor Libby.

İki başarısız yardım isteme girişimimden sonra bana öfkeyle bakıyor Libby. "Doğru söyleyemiyorsun. Kimse seni anlamıyor. *'Kaybolduk'* diye telaffuz ediliyor!" Kelimeleri iki kez daha tekrarlıyor ama bunun da bir faydası olmuyor. *"Kaybolduk! Kaybolduk!"*

"Beni illa yalvartacaksın, değil mi?" Artık gözden düşmüş durumdayım. Üstelik yön duyguma da güvenemeyeceğimize göre, önümüzde iki seçenek var: Ya Kapalıçarşı'nın dört bin dükkânı arasında amaçsızca dolaşacağız ya da Libby'nin bana acıyıp durumu kurtarmasını umut edeceğiz.

Libby kızgınlıkla başını sallıyor, ardından doğruca gözüne kestirdiği ilk dükkân sahibinin yanına gidiyor. Sıcakkanlı gülümsemesi ve kusursuz Türkçesiyle adamın bütün çekingenliğini bir anda ortadan kaldırıyor. *"Kusura bakmayın. Biz kaybolduk. Yardımcı olur musunuz?"*

Bu sihirli sözleri duyan dükkân sahibi arkasını dönüp yardımcısına dükkâna göz kulak olmasını söylüyor, ardından da bizi bizzat Kapalıçarşı'nın dışına kadar götürüyor. Bana ise, uslu bir köpek gibi sessizce peşlerinden yürümek düşüyor. Libby yol boyunca adamla sohbet ediyor; ben ise konuştuklarının ancak küçük bir kısmını anlayabiliyorum.

İzmir'e Giden Gece Otobüsü

Bir ay süren İstanbul balayı maceramız sona eriyor. Evliliğimizin ilk dört haftası Ramazan ayına denk geldi ve bu sayede İslam'ın bize yabancı olan gelenek ve ibadetleriyle ilk kez yakından tanışma fırsatı bulduk. İstanbul, Türkiye'ye dair ilk izlenimlerimizi şekillendiren şehir oldu; Avrupa'nın sona erip Anadolu'nun başladığı eşikte bizi karşıladı. Bu ilk izlenimler, hayatımız boyunca bizimle kalacaktı: İki bin yıllık bir şehrin katman katman birikmiş tarihi, her gün Boğaz'ı geçerek Doğu ile Batı arasında yaptığımız yolculuklar ve bambaşka bir dilin ve kültürün içine dalışımız.

Geçtiğimiz bir ay boyunca Üsküdar'daki okulda kalan, İstanbul'da görev yapmaya devam edecek öğretmen arkadaşlarımızla vedalaşıyoruz. Sivrisinek lekeleri ve kendi kanımızın izleriyle dolan sıcak ve havasız yurt odamız ise çok yakında bir Türk yatılı öğrencinin yeni evi olacak.

Küçük grubumuzla birlikte İzmir'e bizi götürecek gece otobüsüne biniyoruz. Maggie ile Mattie önümüzdeki koltuklara otururken, Charlie ile Grace arkamıza geçiyor. Yaşlı Flo ve İzmir'e gidecek diğer yaşça büyük öğretmenler ise koridorun karşı tarafındaki koltuklara yerleşiyor. İstanbul'un dışına henüz çıkmadan Mattie, Libby'nin yanına oturup oturamayacağını soruyor. Otobüs gece karanlığında yol alırken ben de Maggie'nin yanına geçiyor, genç Mattie ile yer değiştiriyorum.

Bazı sırlar binlerce yıl saklanır.
Bazılarıysa insanlığın bütün tarihini değiştirebilir.

1979 yazında Türkiye'ye gelen iki Amerikalı öğretmen, başlangıçta yalnızca yeni bir ülkeyi, yeni bir kültürü ve yeni bir hayatı keşfettiklerini düşünürler. İzmir'in sokaklarından Efes'e, Bodrum'dan Kapadokya'ya, Ağrı'dan Van Gölü'ne uzanan yolculukları onları Anadolu'nun binlerce yıllık tarihinin içine çeker. Sonra Aras'la tanışırlar. Aras sıradan bir insan değildir.
On bin yıldan uzun süredir Dünya'da yaşayan, insan uygarlıklarının yükselişine ve çöküşüne tanıklık eden gizemli bir varlık...
Samanyolu'nun uzak bir köşesinden gelen Aras, Anadolu'nun kadim geçmişine dair insanlığın bildiğinden çok daha fazlasını bilmektedir. Onun anlattıkları; Lidyalılardan Sümerlere, Mısır firavunlarından Anunnakilere, kayıp uygarlıklardan insanlığın kökenine kadar uzanan bambaşka bir tarihin kapısını aralar. Ama Aras'ın sırrı yalnızca geçmişte değildir.
İnsanlığın geleceği de onun bildikleriyle yakından ilgilidir.

Anadolu Macerası, Anadolu'nun tarihini, mitolojisini ve kültürel zenginliğini bilimkurgu ve gizemle buluşturan sürükleyici bir yolculuk. Efes'in antik taşlarından Ağrı'nın zirvesine, Bodrum'un derinliklerinden Mısır'ın gizemli mezarlarına kadar uzanan bu serüvende gerçek ile hayal, tarih ile gelecek ve insan ile insan olmayan arasındaki sınırlar giderek siliniyor.
Ve yolculuğun sonunda şu soru kaçınılmaz hâle geliyor:
İnsanlık gerçekten kendi tarihini mi yazdı, yoksa binlerce yıldır kendisini izleyen başka gözler mi vardı?

VERNO KİTAP
YAYINEVİ
vernokitap.com
KDV muafiyeti uygulanmıştır.
9 786259 233246